Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»
доктору економічних наук, професору,
професору кафедри
міжнародних економічних відносин
Наталії ГРУЩИНСЬКІЙ

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Кисіля Віталія Анатолійовича
Реструктуризація світового зернового ринку під впливом війни в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність дослідження

Актуальність дослідження проблеми реструктуризації світового ринку зерна під впливом війни в Україні зумовлена масштабними трансформаціями глобальної системи продовольчої безпеки, міжнародної торгівлі та логістичних механізмів, спричиненими повномасштабними воєнними діями. До початку війни Україна належала до провідних експортерів зернових культур (пшениці, кукурудзи, ячменю) та соняшникової олії, а Чорноморський регіон відігравав ключову роль у забезпеченні світового зернового балансу. Військові операції, блокування портів, руйнування транспортної інфраструктури та ускладнення експортних маршрутів спричинили істотні зміни у структурі міжнародних зернових потоків, динаміці світових цін та рівні продовольчої стабільності в імпортозалежних країнах.

Особливої значущості дослідження набуває в умовах формування нової архітектури глобального аграрного ринку, що характеризується переорієнтацією торговельних маршрутів, посиленням ролі альтернативних постачальників, трансформацією механізмів державного регулювання експорту та активізацією регіональних інтеграційних процесів. Війна в Україні виступає каталізатором перебудови світових ланцюгів постачання продовольства, що безпосередньо впливає на економічну стійкість країн-імпортерів, рівень глобальних цін на зерно та інвестиційні тенденції в аграрному секторі.

Актуальності дослідженню також надає необхідність оцінки довгострокових наслідків війни для конкурентоспроможності України на світовому зерновому ринку, вироблення стратегій адаптації аграрного сектору до нових геоекономічних умов та формування ефективної експортної політики. У сучасних умовах трансформації відбувається не лише фізичне переміщення торговельних потоків, але й зміна механізмів ціноутворення, моделей міжнародної кооперації та інструментів продовольчої дипломатії, що визначає стратегічну важливість теми для науки та практики.

Крім того, дослідження має виняткову важливість у контексті забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Скорочення українського експорту зерна

суттєво позначилося на країнах Африки, Близького Сходу та Азії, які критично залежать від імпорту української аграрної продукції. Це актуалізує потребу у виробленні міжнародних механізмів стабілізації світового ринку зерна та мінімізації ризиків майбутніх продовольчих криз.

Таким чином, дисертаційна робота Кисіля В.А. є своєчасною та значущою як у національному, так і в міжнародному вимірі, оскільки відповідає потребі наукового осмислення та практичного удосконалення інституційних, фінансових і правових механізмів реструктуризації світового ринку зерна під впливом війни в Україні.

Ступінь наукової обґрунтованості результатів та їх наукова новизна

Результати дисертаційної роботи «Реструктуризація світового ринку зерна під впливом війни в Україні» відзначаються високим рівнем наукової обґрунтованості. Автор здійснив комплексне дослідження теоретико-методологічних та прикладних аспектів функціонування світового ринку зерна в умовах глобальної нестабільності та воєнних трансформацій. Застосування системного, історико-логічного, структурного, статистичного, порівняльного та прогностичного підходів забезпечило цілісність дослідження, аргументованість висновків та достовірність отриманих результатів.

Міждисциплінарний характер роботи дозволив інтегровано оцінити вплив війни в Україні на глобальну продовольчу систему, міжнародну торгівлю зерновими культурами, логістичні ланцюги та механізми державного регулювання експортної діяльності. Такий підхід сприяв формуванню комплексного бачення трансформацій світового аграрного ринку та визначенню ключових напрямів його реструктуризації в умовах сучасних геоекономічних викликів.

У дисертації вперше розроблено комплексний механізм стимулювання експорту зерна на світові ринки, який представлено як багатокомпонентну систему, що інтегрує стратегічне планування, оптимізацію логістичних процесів, розвиток фінансових інструментів, стимулювання переробної галузі та інвестування у людський капітал. На цій основі сформовано концептуальну модель співпраці України та Європейського Союзу у сфері глобальної продовольчої безпеки, яка відображає новий формат міжнародної економічної взаємодії в умовах воєнних та повоєнних трансформацій. Такий підхід дозволив комплексно висвітлити взаємозв'язок між глобальними продовольчими викликами, змінами торговельних потоків та необхідністю формування адаптивної архітектури міжнародного зернового ринку.

Водночас у роботі удосконалено концептуальний підхід до механізму співробітництва України з країнами ЄС у сфері забезпечення глобальної продовольчої безпеки, що ґрунтується на принципах гнучкості, адаптивності та стратегічної координації дій в умовах війни. Значним науковим здобутком є також розробка комплексної системи управління експортом зернових культур, яка включає стратегічне планування, модернізацію логістичних ланцюгів, розвиток фінансових механізмів та стимулювання переробної промисловості.

Крім того, автором розширено методологічний підхід до визначення детермінант попиту та пропозиції на світовому ринку зерна шляхом інтеграції

економічних, кліматичних, соціальних і політичних чинників. Це забезпечує більш об'єктивну оцінку динаміки світової кон'юнктури та створює підґрунтя для розробки ефективних стратегій адаптації аграрного сектору до сучасних геоекономічних викликів.

У дисертації набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо трактування категорії «світовий ринок зерна», уточнено її функціональне призначення у системі міжнародних економічних відносин, а також удосконалено науково-методичний підхід до оцінки ефективності експортної діяльності зернотрейдерів. Запропоноване поєднання економетричних моделей, сценарного аналізу, інструментів штучного інтелекту та інфраструктурного аналізу дозволило сформувати сучасний методичний інструментарій оцінки результативності функціонування зернового ринку в умовах глобальних ризиків і геополітичної нестабільності.

Отримані результати мають вагоме теоретичне та прикладне значення, оскільки створюють наукове підґрунтя для розробки ефективної експортної політики України, підвищення конкурентоспроможності національного аграрного сектору та забезпечення стабільності світової продовольчої системи в умовах сучасних глобальних викликів.

Таким чином, дисертація містить оригінальні наукові результати, що поєднують теоретичну новизну та практичну значущість, і засвідчують вагомий особистий внесок автора у розвиток науки про міжнародні економічні відносини.

Структура і зміст дисертації. Результати дисертаційного дослідження відображені у 12 публікаціях: чотирьох статтях (одна у зарубіжному науковому виданні, три у фахових виданнях України), вісім у матеріалах і тезах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій різного рівня.

Дисертаційна робота Кисіля В. А. «Реструктуризація світового ринку зерна під впливом війни в Україні» вирізняється високим рівнем наукової опрацьованості та відповідає сучасним вимогам, що висуваються до кваліфікаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Її структура є логічно вибудуваною, концептуально цілісною та завершеною, оскільки охоплює теоретико-методологічні засади функціонування світового зернового ринку, аналітичний аналіз трансформаційних процесів під впливом війни в Україні, а також розробку практичних механізмів зміцнення позицій українських зернотрейдерів на глобальному ринку. Особливо варто відзначити чітку логіку викладу матеріалу та послідовність вирішення поставлених завдань, що узгоджуються із застосованим методологічним інструментарієм. Використання системного, історико-логічного, статистичного, структурного, порівняльного та прогностичного підходів забезпечило комплексність аналізу глобальних і національних процесів трансформації зернового ринку в умовах геополітичної нестабільності.

Робота вдало поєднує ґрунтовне теоретичне осмислення проблематики функціонування світового ринку зерна з практичними рекомендаціями щодо удосконалення механізмів управління експортом зернових культур, диверсифікації логістичних маршрутів, розвитку співробітництва України з Європейським Союзом та забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

Особливої уваги заслуговує комплексний характер дослідження, у межах якого автор здійснив аналіз структури світового зернового ринку, визначив роль України у формуванні глобальної продовольчої системи, дослідив вплив війни на міжнародні торговельні потоки, механізми ціноутворення та функціонування експортної інфраструктури. Водночас дисертація містить обґрунтовані пропозиції щодо формування нової моделі стимулювання експорту зерна, розвитку партнерських відносин України з країнами ЄС та адаптації аграрного сектору до сучасних воєнних і повоєнних викликів, що підтверджує її практичну значущість.

Загальний обсяг роботи становить 243 сторінки. Структура дисертації є логічно побудованою та концептуально завершеною: вона включає вступ, три розділи, дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання, окреслено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи наукового пізнання, інформаційну базу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, ступінь їх апробації та зв'язок із науковими програмами. Список використаних джерел охоплює широкий спектр вітчизняних і зарубіжних наукових праць, нормативно-правових актів, статистичних матеріалів та аналітичних звітів міжнародних організацій, що засвідчує ґрунтовну інформаційну й емпіричну базу дослідження.

Таким чином, дисертація Кисіля В. А. демонструє належний рівень наукової зрілості автора, самостійність проведеного дослідження, високий ступінь теоретичного узагальнення та практичної спрямованості отриманих результатів. Структура й зміст роботи відповідають сучасним академічним стандартам, а сформульовані наукові положення та рекомендації мають вагоме значення для розвитку міжнародних економічних відносин, аграрного сектору України та системи глобальної продовольчої безпеки.

Перший розділ дисертації «Теоретико-методичні засади дослідження світового ринку зерна» має фундаментальний характер і створює цілісну методологічну основу для подальшого аналізу процесів реструктуризації світового зернового ринку під впливом війни в Україні. Він охоплює ключові теоретичні аспекти функціонування зернового ринку, чинники формування попиту та пропозиції, а також методичні підходи до оцінки ефективності експортної діяльності.

У першому підрозділі автор здійснив ґрунтовний аналіз генезису світового ринку зерна як складової глобального товарного ринку, систематизував наукові підходи до трактування поняття «світовий ринок» і визначив місце зернового сегмента у структурі світової економіки. Критичний розгляд класичних, інституціональних, системних та економіко-географічних концепцій дозволив сформувати комплексне бачення зернового ринку як багаторівневої системи міжнародних економічних відносин. Важливим результатом стало уточнення категорії «світовий ринок зерна» через акцентування його функціональної ролі у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки та економічної стабільності.

Другий підрозділ присвячено чинникам формування попиту й пропозиції. Автор довів, що сучасна кон'юнктура ринку визначається не лише економічними

параметрами, а й кліматичними, соціальними, політичними та геополітичними чинниками. Комплексна класифікація детермінант розвитку ринку дала змогу врахувати багатовекторність сучасних трансформаційних процесів. Особливу увагу приділено впливу війни в Україні на міжнародні логістичні ланцюги, механізми ціноутворення та глобальні торговельні потоки, що підкреслює актуальність і практичну значущість дослідження.

У третьому підрозділі проаналізовано методичні підходи до оцінки ефективності експорту зернових культур. Автор узагальнив сучасний інструментарій оцінювання діяльності зернотрейдерів і запропонував підхід, який поєднує економетричні моделі, статистичний аналіз, прогнозування та оцінку логістичної ефективності. Важливим здобутком стала формалізація послідовності аналітичних процедур, що створює методичну основу для подальшого дослідження конкурентоспроможності українського аграрного сектору в умовах глобальної нестабільності.

Загалом перший розділ характеризується високим рівнем теоретичного узагальнення, належною аргументованістю та використанням широкої наукової бази. Автор продемонстрував здатність до критичного аналізу, систематизації теоретичних положень і формування власних висновків. Хоча окремі положення могли б бути додатково посилені ширшим використанням сучасних міжнародних емпіричних досліджень і кількісного аналізу глобальних тенденцій, це не знижує загальної наукової цінності розділу, який створює міцну основу для подальших аналітичних та прикладних досліджень.

Другий розділ дисертації «Сучасні особливості розвитку глобального зернового ринку під впливом війни в Україні» має виражений аналітичний характер і присвячений комплексному дослідженню трансформацій світового зернового ринку в умовах воєнних викликів та глобальної економічної нестабільності. Його структура є логічною та послідовною, а зміст підрозділів розкриває ключові аспекти функціонування міжнародного зернового ринку, ролі України у глобальній продовольчій системі та особливостей державного регулювання експортної діяльності в умовах війни.

В п.2.1 автор здійснив ґрунтовний аналіз структури світового ринку зерна, визначив сучасні тенденції його розвитку, ключових учасників, географію міжнародних торговельних потоків та специфіку формування глобального попиту і пропозиції. Доведено, що ринок перебуває у стані глибокої трансформації під впливом воєнних дій в Україні, порушення логістичних ланцюгів та зміни структури міжнародного попиту. Особливий акцент зроблено на зростанні ролі альтернативних транспортних маршрутів, зміні напрямів експорту та формуванні нової конфігурації світових зернових потоків.

Підрозділ 2.2 присвячено ролі України у формуванні світового зернового ринку. Автор детально проаналізував місце України серед провідних експортерів зернових культур та визначив стратегічне значення аграрного сектору для забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Використання широкої статистичної та аналітичної бази дозволило показати динаміку виробництва, експорту та зміни географії поставок у воєнних умовах. Підкреслено, що блокування портів, руйнування інфраструктури та зростання логістичних витрат

суттєво вплинули на конкурентоспроможність українських зернотрейдерів, проте водночас висвітлено адаптаційні механізми, зокрема диверсифікацію маршрутів через країни ЄС та дунайські порти.

У 2.3 проаналізовано ефективність державної політики щодо регулювання експортної діяльності зернотрейдерів у воєнних умовах. Автор дослідив механізми державної підтримки аграрного сектору, інструменти регулювання експорту та адаптацію економічної політики до викликів війни. Важливим результатом стала оцінка впливу державних рішень на стабілізацію експортних процесів, підтримку логістичної інфраструктури та збереження позицій України на світовому ринку зерна. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів регулювання шляхом підвищення гнучкості експортної політики, розвитку міжнародного співробітництва та посилення інституційної підтримки аграрного сектору.

Загалом другий розділ вирізняється високим рівнем аналітичної глибини, системністю викладу та практичною спрямованістю. Автор продемонстрував здатність комплексно аналізувати сучасні трансформаційні процеси, оцінювати вплив воєнних чинників на міжнародну торгівлю та формулювати обґрунтовані висновки щодо перспектив розвитку українського аграрного сектору. Хоча окремі положення могли б бути посилені ширшим порівняльним аналізом досвіду інших країн-експортерів у кризових умовах, це не знижує загальної наукової та практичної цінності розділу, який формує міцну основу для розробки стратегічних напрямів зміцнення позицій України на світовому зерновому ринку.

Третій розділ дисертації «Пріоритетні напрямки зміцнення позицій вітчизняних зернотрейдерів на світовому ринку зерна в умовах війни в Україні» має прикладний і стратегічний характер та спрямований на обґрунтування механізмів адаптації українського аграрного сектору до сучасних воєнних і геоекономічних викликів. Його структура є логічно завершеною, а зміст послідовно розкриває тенденції розвитку українського зернового ринку, напрями стимулювання експорту та перспективи міжнародного співробітництва України з країнами Європейського Союзу у сфері глобальної продовольчої безпеки.

У підрозділі 3.1 автор дослідив тенденції розвитку українського ринку зерна та його вплив на світовий ринок. Комплексний аналіз сучасного стану аграрного сектору в умовах війни охоплює зміни у виробничих обсягах, структурі експорту, логістичному забезпеченні та міжнародній конкурентоспроможності українських зернотрейдерів. Доведено, що навіть за умов воєнних обмежень український ринок залишається одним із ключових елементів глобальної продовольчої системи. Важливим аспектом є аналіз адаптаційних процесів, пов'язаних із диверсифікацією транспортних маршрутів, переорієнтацією експортних потоків та інтеграцією України до європейських логістичних систем.

Підрозділ 3.2 присвячено стратегічним напрямам стимулювання експорту зерна. Автор запропонував комплексний механізм підтримки експортної діяльності, що включає удосконалення логістичної інфраструктури, розвиток фінансових інструментів, підтримку переробної галузі та інвестування у людський капітал. Особливий акцент зроблено на необхідності переходу від

сировинної моделі експорту до виробництва продукції з високою доданою вартістю, що відповідає сучасним тенденціям світової економіки. Важливим є також наголос на синергії між державними інституціями, бізнесом, міжнародними організаціями та науковим середовищем у процесі формування конкурентоспроможної експортної політики України.

У підрозділі 3.3 розглянуто концепцію співробітництва України з країнами ЄС у сфері глобальної продовольчої безпеки. Автор запропонував сучасний концептуальний підхід до розвитку партнерських відносин, який виходить за межі традиційної торгівлі зерновими культурами та охоплює модернізацію агропромислового комплексу, гармонізацію торговельних норм, розвиток логістичних систем, фінансову підтримку та інституційну взаємодію. Співпраця України та ЄС розглядається як елемент нової архітектури глобальної продовольчої безпеки в умовах геополітичної нестабільності, що свідчить про стратегічне бачення автором перспектив інтеграції України до європейського економічного простору.

Загалом третій розділ вирізняється високим рівнем практичної спрямованості, аналітичної аргументованості та стратегічного бачення перспектив розвитку українського зернового ринку. Автор продемонстрував здатність не лише аналізувати сучасні проблеми функціонування аграрного сектору, а й формувати комплексні механізми їх вирішення в умовах воєнних та повоєнних трансформацій. Хоча окремі положення могли б бути посилені ширшим використанням сценарного моделювання чи міжнародних порівняльних кейсів, проте це не знижує загальної наукової та прикладної цінності проведеного дослідження.

Загальні висновки дисертаційної роботи Кисіля В. А. є логічним завершенням проведеного дослідження та повною мірою відображають досягнення поставленої мети й вирішення визначених завдань. Автор узагальнив результати теоретичного, методичного та прикладного аналізу процесів реструктуризації світового ринку зерна під впливом війни в Україні та сформулював обґрунтовані висновки щодо трансформації глобальної продовольчої системи, зміни міжнародних торговельних потоків і визначення ролі України у забезпеченні світової продовольчої безпеки.

Висновки відзначаються науковою аргументованістю, системністю та практичною спрямованістю. У роботі узагальнено результати щодо удосконалення категоріального апарату світового ринку зерна, розширення класифікації чинників попиту та пропозиції, розробки багатовимірної моделі управління експортом зернових культур та концепції співпраці України з ЄС у сфері глобальної продовольчої безпеки. Важливим є те, що сформульовані положення мають не лише теоретичне значення, а й практичну цінність, оскільки можуть бути використані органами державної влади, міжнародними організаціями та суб'єктами аграрного бізнесу при формуванні стратегічних рішень у сфері експортної політики та міжнародного економічного співробітництва.

Особливу вагу має акцент автора на необхідності розробки довгострокової стратегії розвитку аграрного сектору України в умовах глобальної

нестабільності. Така стратегія передбачає модернізацію логістичної інфраструктури, диверсифікацію експортних ринків, розвиток переробної промисловості та поглиблення інтеграції України до європейських економічних структур.

Загальні висновки демонструють високий рівень наукового узагальнення та підтверджують, що дисертація є завершеним самостійним дослідженням, результати якого мають вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку міжнародних економічних відносин, удосконалення аграрної політики та зміцнення системи глобальної продовольчої безпеки.

Практичне значення наукових досліджень. Сформульовані у дисертаційній роботі Кисіля В. А. теоретичні положення, методичні підходи та узагальнені аналітичні результати відзначаються високим рівнем наукової обґрунтованості та трансформовані у систему практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення механізмів функціонування й адаптації світового ринку зерна в умовах війни в Україні та глобальної продовольчої нестабільності. Отримані результати мають значну прикладну цінність для органів державної влади, міжнародних організацій, аграрних підприємств, логістичних компаній, зернотрейдерів та аналітичних центрів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням продовольчої безпеки, розвитком міжнародної торгівлі зерновими культурами та формуванням ефективної експортної політики України.

Практична значущість дисертації полягає у розробці комплексного механізму стимулювання експорту зерна на світові ринки, що передбачає удосконалення логістичної інфраструктури, диверсифікацію транспортних маршрутів, розвиток фінансових інструментів підтримки аграрного сектору, стимулювання переробної промисловості та інвестування у людський капітал. Запропоновані рекомендації можуть бути використані при формуванні державної аграрної та експортної політики, модернізації системи управління зовнішньоекономічною діяльністю зернотрейдерів, а також у процесі післявоєнного відновлення агропромислового комплексу України.

Сформульовані у дисертаційній роботі Кисіля В. А. підходи до розвитку співробітництва України з Європейським Союзом у сфері забезпечення глобальної продовольчої безпеки мають особливе практичне значення. Запропонована концепція міжнародної взаємодії створює основу для поглиблення інтеграції України до європейського економічного простору, розвитку спільних логістичних і торговельних механізмів, гармонізації регуляторної політики та зміцнення позицій України на світовому зерновому ринку.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності профільних міністерств і відомств, міжнародних фінансових організацій, торговельно-логістичних компаній та аграрних асоціацій при розробці стратегій забезпечення продовольчої стабільності, оцінці ризиків міжнародної торгівлі та прогнозуванні тенденцій розвитку світового ринку зерна в умовах сучасних геополітичних викликів. Водночас положення дисертації мають науково-методичне значення для подальших досліджень у сфері міжнародних економічних відносин, аграрної економіки та глобальної продовольчої безпеки.

Практичне значення та можливості використання результатів полягають у тому, що сформульовані висновки та рекомендації можуть бути інтегровані у різні напрями державної, наукової, освітньої та господарської діяльності. У площині формування державної аграрної та зовнішньоекономічної політики вони можуть бути використані Кабінетом Міністрів України, профільними міністерствами, парламентськими комітетами, органами регіонального управління та іншими державними інституціями при розробці механізмів підтримки аграрного сектору, удосконаленні експортної політики, розвитку логістичної інфраструктури та забезпеченні продовольчої безпеки України в умовах воєнних і поствоєнних трансформацій. Це створює передумови для підвищення конкурентоспроможності українського зернового сектору, зміцнення позицій України на світовому ринку зерна та поглиблення міжнародного економічного співробітництва у сфері продовольчої безпеки.

У науково-дослідному аспекті результати дисертації сприяють розвитку теоретико-методологічних засад дослідження світового ринку зерна, міжнародної торгівлі аграрною продукцією та глобальної продовольчої безпеки в умовах геополітичної нестабільності. Запропоновані концептуальні підходи до аналізу реструктуризації світового зернового ринку, трансформації логістичних систем та формування механізмів міжнародної економічної взаємодії поглиблюють наукові уявлення про функціонування глобальної продовольчої системи в умовах війни та кризових явищ.

Важливим аспектом дисертаційної роботи є її практичне застосування у навчально-методичній сфері. Теоретичні положення, аналітичні матеріали та практичні рекомендації, отримані в результаті дослідження, можуть бути використані при підготовці підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів і навчальних програм з дисциплін економічного спрямування, таких як «Міжнародні економічні відносини», «Світова економіка», «Міжнародна торгівля», «Глобальна продовольча безпека», «Міжнародний агробізнес», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємств» тощо.

Результати дисертаційної роботи Кисіля В. А. мають вагоме практичне значення як для освітнього процесу, так і для реальної економічної діяльності. Вони можуть бути інтегровані у викладання лекційних курсів, проведення практичних занять та використані при підготовці науково-дослідних робіт здобувачів вищої освіти. Це сприяє не лише підвищенню якості навчання, а й формуванню у студентів сучасного бачення проблематики світового зернового ринку та глобальної продовольчої безпеки в умовах геополітичної нестабільності.

Практичні результати дослідження вже знайшли застосування у діяльності аграрних підприємств, зернотрейдерських компаній, логістичних операторів та галузевих асоціацій, зокрема були впроваджені у діяльність ТОВ «УМАНЬ ХЛІБ ГРУП». Вони можуть використовуватися аналітичними центрами при розробці стратегій виходу на міжнародні ринки, оптимізації логістичних процесів, диверсифікації експортних маршрутів та підвищенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Запропоновані рекомендації щодо розвитку співпраці України з країнами ЄС мають значення для міжнародних організацій

та профільних інституцій у процесі формування механізмів забезпечення глобальної продовольчої безпеки та післявоєнного відновлення аграрного сектору України.

Крім того, результати дисертації можуть бути використані у навчальному процесі кафедр міжнародних економічних відносин, міжнародної економіки, аграрної економіки та менеджменту як матеріал для лекційних і практичних занять з дисциплін «Економіка та зовнішньоекономічні зв'язки України» та «Міжнародна економічна діяльність України». Це підтверджує універсальність і багатовекторність практичного застосування отриманих наукових результатів.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. За результатами аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача Кисіля В.А. встановлено дотримання принципів академічної доброчесності. У тексті дослідження відсутні ознаки плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Усі використані джерела належним чином оформлені та забезпечені відповідними бібліографічними посиланнями.

Отримані результати є самостійним науковим доробком автора, ґрунтуються на сучасній теоретичній базі та підтверджені аналітичними матеріалами. Дисертація відповідає вимогам академічної етики та стандартам підготовки наукових робіт, що засвідчує її наукову обґрунтованість, достовірність і оригінальність.

Зауваження до дисертації.

Попри високий рівень наукової обґрунтованості, актуальність тематики та практичну значущість отриманих результатів, дисертаційна робота Кисіля В. А. містить низку положень, які можуть стати предметом подальших досліджень і уточнень.

По-перше, у роботі бракує ширшого порівняльного аналізу досвіду провідних експортерів зерна — США, Канади, Бразилії та Австралії. Залучення міжнародних кейсів дозволило б глибше обґрунтувати запропоновані механізми підвищення конкурентоспроможності українських зернотрейдерів.

По-друге, блок, присвячений прогнозуванню розвитку світового ринку зерна, має переважно описовий характер. Його можна було б посилити застосуванням розширеного спектра економетричних моделей, сценарного аналізу та кількісного прогнозування впливу геополітичних ризиків.

По-третє, значна увага приділена логістиці та диверсифікації маршрутів, однак недостатньо розкрито питання цифровізації міжнародної торгівлі зерном. Використання сучасних цифрових платформ, технологій штучного інтелекту та інструментів автоматизації управління логістикою нині стає ключовим чинником у функціонуванні глобальних аграрних ринків.

По-четверте, окремі статистичні дані та аналітичні оцінки потребують більшої візуалізації й систематизації. Використання узагальнюючих схем, моделей та інтегрованих таблиць сприяло б кращому сприйняттю результатів дослідження.

По-п'яте, у контексті співробітництва України з ЄС доцільним було б детальніше проаналізувати потенційні ризики інтеграції українського зернового ринку до європейського економічного простору. Йдеться про питання

конкуренції, регуляторних бар'єрів та впливу екологічних стандартів ЄС на функціонування аграрного сектору України.

Таким чином, дисертація відкриває широке поле для подальших наукових пошуків, які можуть поглибити її результати та розширити практичну значущість у сфері міжнародних економічних відносин і глобальної продовольчої безпеки.

Разом із тим наведені зауваження мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони свідчать про складність і багатогранність досліджуваної проблематики та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків автора. Загалом дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному та методичному рівнях.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам. Дисертація «Реструктуризація світового ринку зерна під впливом війни в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано нові, актуальні та науково обґрунтовані результати щодо трансформації глобального зернового ринку в умовах воєнних і геополітичних викликів. Робота вирізняється високим рівнем комплексності, системності та аналітичної глибини, демонструє послідовну логіку викладу матеріалу, належне теоретико-методологічне опрацювання проблематики та практичну спрямованість отриманих результатів.

Зміст і структура дисертації відповідають сучасним академічним стандартам, що висуваються до кваліфікаційних досліджень такого рівня. Автор здійснив ґрунтовний аналіз теоретичних засад функціонування світового ринку зерна, визначив особливості його реструктуризації під впливом війни в Україні, обґрунтував напрями удосконалення механізмів управління експортом зернових культур та розвитку міжнародного співробітництва у сфері глобальної продовольчої безпеки.

Робота поєднує концептуальну цілісність, наукову новизну та прикладну значущість. Запропоновані рекомендації щодо диверсифікації експортних маршрутів, розвитку логістичної інфраструктури, поглиблення співпраці України з Європейським Союзом та формування адаптивної моделі функціонування зернового ринку мають важливе практичне значення для органів державної влади, аграрного бізнесу, міжнародних організацій та наукової спільноти.

Таким чином, дисертаційна робота становить вагомий внесок у розвиток міжнародних економічних відносин, аграрної економіки та досліджень глобальної продовольчої безпеки. Її результати можуть бути використані у процесі формування державної експортної політики, забезпечення стабільності аграрного сектору та зміцнення позицій України на світовому ринку зерна.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із наступними змінами), а також постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними постановами КМУ № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну, обґрунтованість висновків і практичну значущість одержаних результатів, автор дисертації, Кисіль Віталій Анатолійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Рецензент
к.е.н., професор, професор
кафедри міжнародних економічних
відносин та економічної дипломатії
Національного університету
«Київський авіаційний інститут» **Наталія ТАТАРЕНКО**

